

Bildande av Smällbergets naturreservat i Borlänge kommun

Beslut

Länsstyrelsen i Dalarnas län beslutar med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken (1998:808) att förklara det område som avgränsats på bifogad karta, bilaga 1, som naturreservat. Reservatets slutliga gränser märks ut i fält.

För att tillgodose syftet med naturreservatet beslutar Länsstyrelsen med stöd av 7 kap. 5, 6, och 30 §§ samt 22 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. att nedan angivna föreskrifter ska gälla för naturreservatet (se *Föreskrifter*).

Beslutet riktar sig till var och en, fastighetsägare och innehavare av särskild rätt, vars rättigheter att använda mark- och vattenområden berörs inom reservatsområdet.

Naturvårdsförvaltare ska vara Länsstyrelsen i Dalarnas län.

Översiktliga data

Namn	Smällbergets naturreservat
Kommun	Borlänge
Län	Dalarna
NVR id	2200081
Natura 2000-beteckning	Ingår ej i nätverket
Lägesbeskrivning	Naturreservatet ligger 1,5 km SV om Idkerbergets samhälle
Huvudsaklig karaktär	Naturskogsartad barrblandskog
Förvaltare	Länsstyrelsen i Dalarnas län
Fastigheter	Tjärna 43:49 (Statlig)
Rättigheter	Jakträtt tillhör markägaren
Areal (ha)	Total areal: 44,4 Landareal: 44,4 Produktiv skogsmark: 41,3

Syfte med naturreservatet

Syftet med naturreservatet är att bevara områdets värdefulla naturmiljöer och den biologiska mångfald som finns knuten till dessa. Med naturmiljöer avses främst näringsrik granskog men även näringsfattig höjdlägesbarrskog. Syftet med naturreservatet är också att erbjuda det rörliga friluftslivet ett naturskogsområde i nära anslutning till samhället Idkerberget. Detta syfte är dock underordnat bevarandet av biologisk mångfald och värdefulla naturmiljöer.

Syftet ska tillgodoses genom att

- föreskrifter inrättas som motverkar exploatering av området,
- skogsmark, myr och övriga naturmiljöer med dess flora och fauna i huvudsak får utvecklas fritt,
- åtgärder utförs i syfte att gynna områdets naturtyper samt rödlistade eller i övrigt naturvårdsintressanta arter,
- åtgärder utförs i syfte att förhindra etablering av invasiva eller för området främmande arter,
- åtgärder vidtas för att underlätta allmänhetens friluftsliv.

Skäl för beslut

Smällberget är starkt kuperat område någon kilometer sydväst om Idkerbergets samhälle. Den relativt näringsrika berggrunden, i kombination med topografin, gör att det i, och nedanför branterna växer en välväxt granskog uppblandad med äldre grova aspar och sälgar. Markfloran utgörs på många ställen av krävande örter som blåsippa, torta och vårärt. Mängden död ved är riklig med gott om vedlevande svampar och den på många ställen slutna skogen gör att torkkänsliga krävande lavararter kan finna livsmiljö. Ovanför branterna, i reservatets västligaste delar, är åldern, frodigheten, dimensionerna, och mängden död ved lägre men då den är oskött ger den ett naturskogsartat intryck.

Området har ett visst friluftlivsvärde på grund av närheten till Idkerbergets samhälle. Topografin, och avsaknaden av stigar och vägar begränsar dock möjligheten för allmänheten att nå det.

För att områdets naturvärden ska bevaras måste det undantas från skogsbruk och tillåtas att utvecklas utan påverkan av mänsklig verksamhet.

Föreskrifter

För att säkerställa syftet med naturreservatet förordnar Länsstyrelsen att nedan angivna föreskrifter ska gälla. Föreskrifterna gäller utöver vad som gäller enligt lag eller annan författning.

A. Föreskrifter enligt 7 kap. 5 § miljöbalken om inskränkningar i markägaren och annan sakägares rätt att förfoga över fastighet inom naturreservatet

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar är det förbjudet att:

1. anordna upplag, gräva, schakta, dika, dämna eller på något sätt skada mark eller vatten,
2. avverka skog och utföra skogsvårdande åtgärd samt att upparbeta och ta bort dött träd eller vindfälle, med följande undantag:
 - a. befintliga sikt- och skjutgator får underhållsröjas,
3. gödsla, kalka, återföra aska i gödningssyfte, använda bekämpningsmedel eller på annat sätt kemiskt påverka områdets miljö eller organismer,
4. anlägga mark- eller luftledning, uppföra ny byggnad, mast, vindkraftverk eller annan anläggning, med följande undantag:
 - a. enklare konstruktion av naturmaterial får uppföras vid jaktpass,
5. plantera in, så eller sätta ut växter, djur eller andra organismer,
6. framföra motordrivet fordon i terrängen på barmark med följande undantag:
 - a. uttransport av fällt vilt får ske i enlighet med terrängkörningslagen med fordon som inte ger skador på mark eller vegetation,
 - b. för tjänstemän i sjukvårds-, polis- eller räddningsärende. Insatsen ska omgående anmälas till Länsstyrelsen,

Efter tillstånd från Länsstyrelsen är det tillåtet att:

7. anlägga sikt- och skjutgator i anslutning till nya jaktpass.

B. Föreskrifter enligt 7 kap. 6 § miljöbalken om markägare och annan sakägars skyldighet att tåla visst intrång

För att tillgodose syftet med naturreservatet förpliktas markägare och innehavare av särskild rätt att tåla att följande anordningar och åtgärder vidtas inom naturreservatet:

1. utmärkning av naturreservatet, uppsättning av informationstavlor samt andra anläggningar för friluftslivets behov enligt kartan i bilaga 2,
2. skötsel och restaurering av naturtyper genom naturvårdsbränning och/eller åtgärder som på mekanisk väg tillskapar död ved, kådimpregnerade träd, solbelysta ytor och träd, blottar mineraljord samt reducerar mängden barrträd. Ytor där sådan främst förväntas utföras visas på karta i bilaga 2,
3. åtgärder riktade mot specifika rödlistade, eller i övrigt naturvårdsintressanta, arter i syfte att gynna dem,
4. begränsa och/eller förhindra storskaliga angrepp av åttatandad granbarkborre genom fällning och barkning av färskt angripna granar samt rotkapning och barkning av vindfällda granar,
5. bekämpning av invasiva eller för området främmande arter,
6. undersökningar för uppföljning av skötselplanen och naturreservatets syfte.

C. Ordningsföreskrifter med stöd av 7 kap. 30 § miljöbalken

C-föreskrifterna gäller även markägare och innehavare av särskild rätt då de inte nyttjar sin rätt att bruka marken.

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar är det förbjudet att:

1. skada växande eller döda – stående eller omkullfallna – träd, stubbar och buskar, med följande undantag:
 - a. mindre, löst liggande grenar och kvistar får samlas in i syfte att göra upp eld,
2. framföra motordrivet fordon i terrängen på barmark med följande undantag:
 - a. körning i samband med transport av sjuka personer till läkare eller sjukvårdsanstalt eller i andra jämförliga trängande fall är tillåtet,

Efter tillstånd från Länsstyrelsen är det tillåtet att:

3. gräva upp växter, plocka mossor, lavar och vedlevande svampar eller samla in djur,

Föreskrifterna enligt 7 kap. 30 § ska gälla omedelbart även om de överklagas. De träder i kraft vid datum som framgår i länets författningssamling, ett dokument som trycks i anslutning till det att beslutet är fattat.

Generella undantag från föreskrifter

Ovanstående föreskrifter under A och C utgör inte hinder för förvaltaren, eller den som förvaltaren utser, att utföra de insatser som behövs för naturreservatets vård och skötsel, och som framgår av föreskrifterna under B. Föreskrifterna ska inte heller utgöra hinder för uppföljning av bevarandemål och åtgärder, eller vid tillsyn.

Föreskrifterna utgör inte heller något hinder för Skogsstyrelsen i arbetet med att förvalta biotopskyddet SK602-2008 som ligger inom reservatet.

Förtydliganden av föreskrifter

I föreskrift finns A2 finns ett undantag som tillåter att befintliga sikt- och skjutgator får underhållsröjas. Med underhållsröjning avses att sly och skymmande grenar får tas bort. Med länsstyrelsens tillstånd är det enligt föreskrift A7 tillåtet att anlägga nya sikt- och skjutgator. Då det i ett naturreservat är önskvärt att låta vegetationen utvecklas fritt till slutna skogsbestånd motverkar siktröjningar detta mål. Därför ska jaktpass primärt placeras och utformas på ett sätt så att de ej kräver nya siktgator.

I föreskrift A6 regleras terrängkörning. Angående undantaget från föreskriften som handlar om uttransport av vilt ska begreppet 'skador' inte tolkas lika strikt som 'märken'. Terrängkörning får aldrig medföra att hydrologiska förhållanden eller vattenkvalitet förändras.

I föreskriftsdel B förpliktigas markägare och innehavare av särskild rätt att tåla de skötselåtgärders som räknas upp. I några fall går det att peka ut de platser där dessa åtgärder ska utföras, vilket framgår av karta i bilaga 2, men i flertalet fall är inte detta möjligt. I fall då sådana åtgärder kommer att utföras föregås det av ett samråd mellan förvaltaren och berörda sakägare.

I föreskrift B1 ges förvaltaren rätt att sätta upp anläggningar för friluftslivets behov. I den skötselplan som författas i samband med bildandet av reservatet finns inga exempel på sådana anläggningar utan föreskriften är framtagen för framtida behov.

I föreskrift B4 ges förvaltaren möjlighet att avverka träd som angripits av 8-tandad granbarkborre. Föreskriften syftar bara till att bevara naturvärden kopplade till gran i reservatet. Den kan inte användas som motiv för att ta bort angripen gran i reservatet i syfte att minska spridning till omgivande

marker. Fällda träd ska i första hand lämnas i naturreservatet, men fällda färskt angripna träd kan i undantagsfall transporteras ut om områdets prioriterade bevarandevärden påtagligt hotas.

I föreskrift C3 förbjuds att utan Länsstyrelsens tillstånd gräva upp växter, plocka mossor, lavar och vedlevande svampar, samt att samla in djur. Matsvamp och bär får plockas i naturreservatet.

Dispens

Länsstyrelsen får enligt 7 kap. 7 § miljöbalken, om det finns särskilda skäl, lämna dispens från meddelade föreskrifter.

Beskrivning av området

Naturvärden och friluftsvärden

Smällberget är ett grandominerat, och starkt kuperat, område på sluttningarna någon km sydväst om Idkerbergets samhälle i Borlänge kommun. Reservatets västra, och högsta, delar ligger 425 m.ö.h. och de lägsta i öster på 290 m.ö.h. Berggrunden utgörs av metamafit, en omvandlad basisk bergart. Den är därmed näringsrikare än ordinär gnejs och granit. Tvärs igenom reservatet löper två korsande förkastningssprickor som utgör de linjer som områdets branter följer. Den näringsrika berggrunden, i kombination med topografin, gör att det i, och nedanför branterna växer en välväxt granskog uppblandad med äldre grova aspar och sälgar. På lövträden växer lunglav och olika njurlavsarter. Markfloran utgörs på många ställen av krävande örter som blåsippa, torta och vårärt. Mängden död ved är riklig med arter som stjärntagging, kötticka och stor aspticka. Den på många ställen slutna skogen gör att krävande arter som garnlav och violettgrå tagellav kan finna livsmiljö. Skogen i området är överlag inte speciellt gammal. Medelåldern ligger runt 110 år men det finns enstaka mindre bestånd med en ålder av uppemot 160 år. Ovanför branterna, i reservatets västligaste delar, är åldern, frodigheten, dimensionerna, och mängden död ved lägre. Därmed är också artfynden lägre. Skogen är dock oskött och ger ett naturskogsartat intryck. Här finns också inslag av hållmarkstallskog, en för denna del av reservatet unik biotoptyp.

Området har ett visst friluftlivsvärde på grund av närheten till Idkerbergets samhälle. Topografin, och avsaknaden av stigar och vägar begränsar dock möjligheten för allmänheten att nå det.

Planeringsbakgrund

Kommunal översiktsplan

Bildandet av ett naturreservat strider inte mot markanvändning i översiktsplanen för Falun-Borlänge, antagen 2014-06-17. För området gäller ingen annan plan enligt plan- och bygglagen. Den pågående markanvändningen är skogsbruk.

Naturvärden och naturskydd

Fem områden med naturvärden är utpekade av Skogsstyrelsen.

- Nyckelbiotop N 8907-1994 av biototypen Barrskog.
- Nyckelbiotop N 8948-1994 av biotyperna Rasbrant och Kalkbarrskog.
- Nyckelbiotop N 31-2014 av biototypen Barrskog.
- Nyckelbiotop N 34-2014 av biototypen Barrskog.
- Naturvärde N 1461-2014 av biototypen Barrskog.

För delar av nyckelbiotopen N 8948-1994 är ett biotopskydd instiftat med beteckningen SK 602-2008.

Värdetrakter

Området ligger inom värdetrakten WG0007 Gyllbergen.

Miljömål

Ett permanent skydd av Smällbergets naturreservat medför ett bidrag till uppfyllandet av miljömålen *Levande skogar* samt *Ett rikt växt- och djurliv*.

Ärendets handläggning

År 2011 initierade Lantmäteriet arbetet med att genomföra en omarrondering av nordvästra delen av Borlänge kommun. Därför tog Länsstyrelsens naturskyddsenhet initiativ till diskussioner med Lantmäteriet, Skogsstyrelsens och Borlänge kommun om möjligheter att bilda naturskydd i samband med denna process. År 2016 hade diskussionerna resulterat i avgränsandet av en handfull områden, bland annat detta som då benämndes Högsveden. Dessa föreslogs avstyckas till egna fastigheter med målet att bilda naturreservatsskydd för dem när väl omarronderingen slutförts (dnr 511-13159-2016). År 2019 accepterade Naturvårdsverket att stå som mottagare av marken. Omarronderingen slutfördes 2021 och då överfördes också marken i Naturvårdsverkets ägo.

Året som följde genomfördes en kompletterande naturvärdesinventering i området. Det ska också nämnas att Lantmäteriets ortsnamnskontakt har konsulterats rörande reservatets namn.

Sommaren 2025 skrevs utkast till beslutshandlingar för naturreservatet vilka gick på remiss samma höst. Vilka synpunkter som inkom, och hur dessa behandlades beskrivs nedan under egen rubrik.

Motivering av beslutet

Ett mark- eller vattenområde får av Länsstyrelsen eller kommunen förklaras som naturreservat i syfte att bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer eller tillgodose behov av områden för friluftslivet. Ett område som behövs för att skydda, återställa, eller nyskapa värdefulla naturmiljöer eller livsmiljöer för skyddsvärda arter får också förklaras som naturreservat, se 7 kap. 4 § miljöbalken.

Länsstyrelsens bedömning

Av nedan redovisade skäl anser Länsstyrelsen att Smällberget ska avsättas som naturreservat.

Föreskrifter och skötsel

Det föreslagna området har mycket höga naturvärden. Områdets skogar har överlag en naturskogsliknande karaktär och här finns också många fynd av naturvårdintressanta arter. Områdets naturvärden är sådana att de kräver ett omfattande och långsiktigt skydd för att bevaras och utvecklas. Detta skyddsbehov tillgodoses bäst genom bildande av naturreservat. Beslutet följer de riktlinjer som gäller för Länsstyrelsens prioritering av områdesskydd.

För att skydda och sköta området natur- och friluftsvärden fattar Länsstyrelsen beslut om föreskrifter och fastställer en skötselplan. Föreskrifter behövs för att naturreservatet ska uppnå sitt syfte att bevara området naturvärden för framtiden. Nedan följer en kortfattad redogörelse för motiven till föreskrifterna.

Merparten (A1-A7, C1-C3) syftar till att skydda området från ny mänsklig exploatering och låta området utvecklas utifrån sina naturliga förutsättningar.

Föreskrifterna under B motiveras av att reservatsförvaltaren ska kunna sköta om reservatet i syfte att tillgängliggöra det för allmänheten, utföra åtgärder i syfte att stärka området naturvärden samt följa upp hur dessa utvecklas. I B-föreskrift 4 och 5 ges också möjlighet för reservatets förvaltare att genomföra

åtgärder i syfte att bekämpa angrepp av invasiva eller för området främmande arter som påtagligt kan hota de naturvärden reservatet syftar till att skydda.

För föreskrifterna finns även en föreskrift (A7) samt ett antal undantag som främst syftar till att tillgodose jaktintresset eller allmänna intressen som räddningsinsatser och friluftsliv. Länsstyrelsen bedömer att dessa undantag inte kommer påverka områdets naturvärden i en sådan omfattning att syftet med naturreservatet åsidosätts.

En skötselplan för området behövs i syfte att peka ut var naturvårdande åtgärder bör utföras samt hur det ska iordningställas för besökare. Områdets svårtillgänglighet gör dock att antalet besökare förmodas bli lågt. Det är främst för de boende i Idkerbergets samhälle som området bedöms ha ett friluftslivsvärde.

Reservatet omfattar även ett biotopskydd med beteckningen SK 602-2008 som ligger på reservatsfastighetens nordöstra del. Valet att inkludera området i reservatet har sin grund i att det är rationellare att en myndighet förvaltar naturvärdena på fastigheten än två. Länsstyrelsen gör bedömningen att när väl reservatet är instiftat kommer Skogsstyrelsen att häva biotopskyddet.

Inkomna synpunkter

Besluthandlingarna har sänts på remiss till berörda sakägare. I samband med detta har följande synpunkter inkommit.

Arbetsnamnet för reservatet under ärendets beredning har varit Högsveden. Då det redan finns ett naturreservat med detta namn i länet efterfrågades alternativa namn i samband med remissen. Två förslag inkom, Smällberget och Högsvedsberget. Det förstnämnda valdes i slutändan då det av tradition används av lokalbefolkningen och för att namnvalet tillstyrktes av Lantmäteriets ortnamnskontakt.

Idkerberget Spånsans vägsamfällighetsförening föreslog att en parkeringsficka skulle anläggas i anslutning till det ställe längs vägen där en informationsskylt föreslogs placeras enligt skötselplanen. Vidare informerade man om ett förslag på hur Länsstyrelsen skulle debiteras för det slitage på vägen som reservatets besökare orsakar. Det första förslaget ledde till ett tillägg i skötselplanen medan den andra frågan bedömdes vara något som föreningen och myndigheten får diskutera när väl reservatet är instiftat.

SGU lämnade i sitt yttrande inga specifika synpunkter på det blivande reservatet. I en bifogad allmän skrivelse avrådde man dock från bildande av

naturreservat i områden med tidigare känd malmpotential eller där det finns undersökningstillstånd eller bearbetningskoncessioner. Sådana fanns i närområdet, men öster om Idkerbergets samhälle. Sammantaget gjordes därför bedömningen att detta inte gjorde något hinder för reservatets bildande.

Slutligen inkom också uppgifter om att två nya rödlistade arter dokumenterats från området. Namnen på dessa infogades i skötselplanen.

Avvägning mellan allmänna och enskilda intressen

Länsstyrelsen bedömer, vid en avvägning mellan enskilda och allmänna intressen i enlighet med 7 kap. 25 § i miljöbalken, att de inskränkningar som föreskrifterna ovan innebär i enskilds rätt att använda mark eller vatten inte går längre än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

Länsstyrelsens bedömer vidare att beslutet är förenligt med hushållningsbestämmelserna för mark och vattenområden enligt 3 kap. miljöbalken samt den kommunala översiktsplanen.

Länsstyrelsen bedömer att de inskränkningar som sker i allmänhetens rätt att färdas och vistas i området är av sådan ringa omfattning att någon konsekvensutredning enligt förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning inte behövs.

Ekosystemtjänster

Genom bildandet av naturreservatet gör Länsstyrelsen bedömningen att ett antal ekosystemtjänster påverkas. Skyddandet av Högbergets naturreservat från skogsbruk och andra åtgärder säkerställer bevarandet av den biologiska mångfalden i området, vilket är en grundförutsättning för ekosystemens långsiktiga kapacitet att leverera ekosystemtjänster. Utöver detta ökas exempelvis möjligheterna för området att utgöra ett mål för friluftsliv; att påverka det lokala mikroklimatet gynnsamt och rena vatten. Naturreservatets bildande har också negativa följder för några ekosystemtjänster, exempelvis möjligheten för området att leverera virke och andra råmaterial.

Upplysningar

Ett biotopskydd på 4,4 ha finns instiftat av Skogsstyrelsen i reservatets nordöstra del, objektnummer SK 602-2008. Skyddet omfattar ett förbud mot alla typer av skogsbruksåtgärder men även annan verksamhet som kan göra att naturmiljön förändras, exempelvis grävning. Området regler gäller parallellt med reservatets till dess att biotopskyddet eventuellt hävs av Skogsstyrelsen.

Vissa verksamheter och åtgärder omfattas av dispens eller tillståndskrav med stöd av föreskrifter som fattas i detta beslut enligt 7 kap. 5, 6, och 30 §§ miljöbalken. Länsstyrelsen vill påminna om att vissa verksamheter och åtgärder m.m. utöver aktuella föreskrifter även kan omfattas av andra bestämmelser i miljöbalken eller i annan lagstiftning.

Enligt 2 kap. 4 § växtskyddsförordningen (SFS 2022:795) gäller inte föreskrifter om bekämpning av skadeinsekter, meddelade av Skogsstyrelsen med stöd av 2 kap. 3 § samma förordning, inom naturreservatet. Markägaren har därmed inte något ansvar för att bekämpa eller förebygga sådan insektshärjning inom reservatet som avses i 3 §. Det innebär exempelvis, att eventuella vindfällan och stormskadad skog ska lämnas orörda. Uppkommer insektsskador på skog i anslutning till naturreservatet som en följd av att åtgärder för insektsbekämpning inte vidtagits inom naturreservatet ska frågan om ersättning bedömas enligt skadeståndsrättsliga regler.

Vid exempelvis spontant uppkommen skogsbrand har markägaren ansvar för bevakning i den utsträckning som har beslutats av räddningsledaren efter avslutad räddningsinsats. Se 3 kap. 9 § lagen om skydd mot olyckor (2003:778).

Kungörelse

Föreskrifterna enligt 7 kap. 30 § miljöbalken ska kungöras i länets författningssamling. Beslutet delges sakägarna enligt sändlista med delgivningskvitto.

Överklagan

Beslutet kan överklagas till regeringen, Klimat- och näringslivsdepartementet, se bilaga 4.

De som medverkat i beslutet

Detta beslut har fattats av landshövding Helena Höij. I den slutliga handläggningen deltog även jurist Sarah Bauer, arkeolog Emelie Sunding, enhetschef Jemt Anna Eriksson och naturskyddshandläggare Jonas Bergstedt, den sistnämnda föredragande.

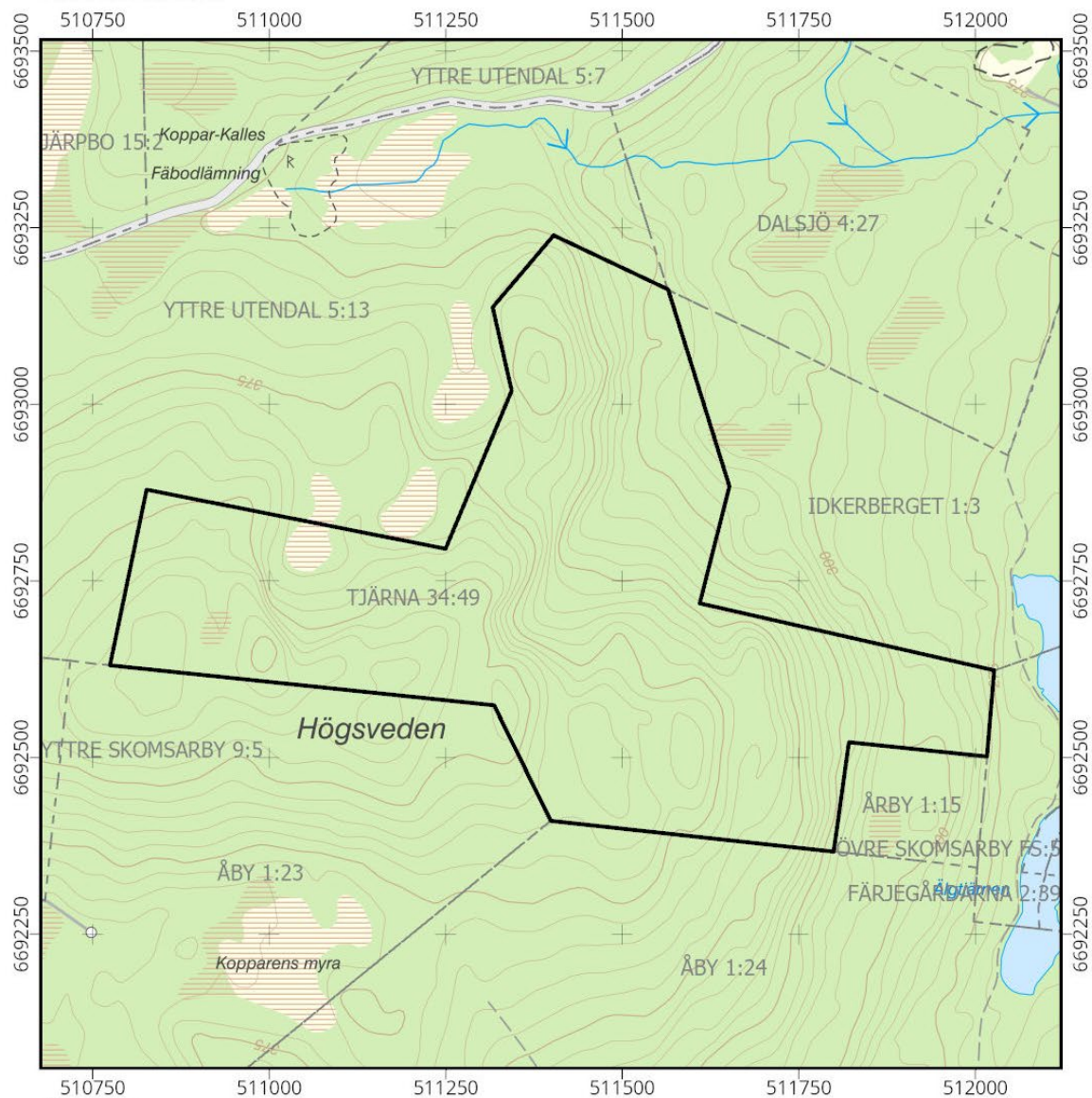
Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrifter.

Bilagor

Bilaga 1	Beslut och översiktskarta
Bilaga 2	Föreskriftskarta
Bilaga 3	Skötselplan
Bilaga 4	Överklagningsinformation

Beslutskarta

Översiktskarta

Teckenförklaring

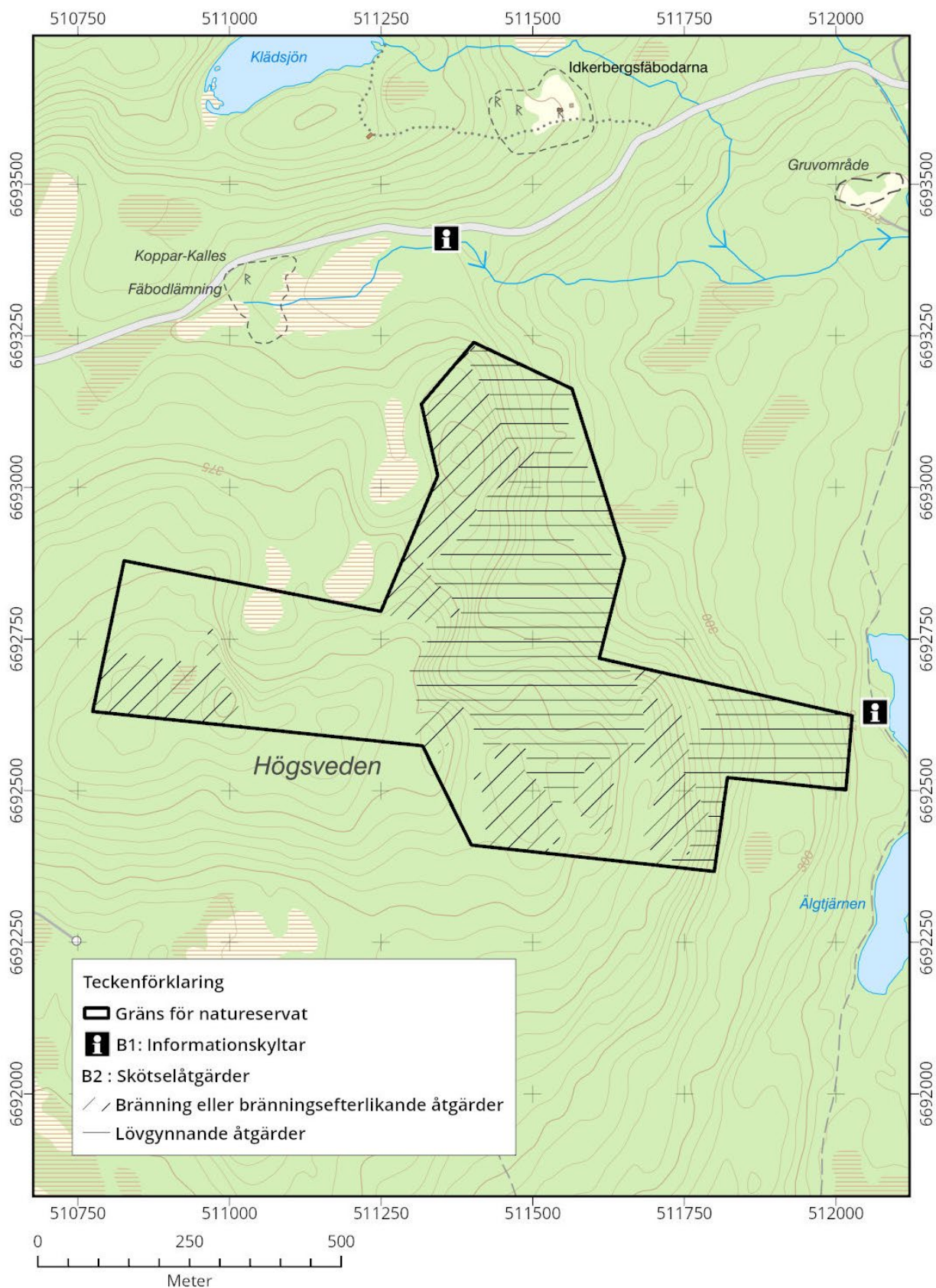
 Utsträckning av beslutskarta

 Gräns för naturreservat

BAKGRUND

Lantmäteriets Terrängkarta &
fastighetsgränser

Koordinatsystem: SWEREF99

Skötselplan för Smällbergets naturreservat

Denna skötselplan har upprättats av Länsstyrelsen enligt 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

Vy mot öster från krönet av branten som går genom området. Foto: Jonas Bergstedt

Innehållsförteckning

Skötselplan för Smällbergets naturreservat	1
Beskrivningsdel	3
Översiktliga data.....	3
Geovetenskap	3
Biologi	4
Vegetation och flora	4
Fauna.....	4
Värdefulla arter	4
Kulturhistoria.....	6
Jakt, fiske och övrigt friluftsliv	6
Infrastruktur.....	6
Källförteckning.....	6
Plandel	7
Syfte med naturreservatet	7
Prioritering mellan bevarandevärden	7
Skötselområden med bevarandemål och åtgärder	7
Skötselområde 1: Talldominerad skog	8
Skötselområde 2: Grandominerad skog	9
Skötselområde 3: Barrskog med lövvärden	10
Skötselområde 4: Friluftsliv och anläggningar	11
Dokumentation och uppföljning.....	12
Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder	13
Bilagor.....	13
BILAGA 1 Skötselkarta	14

Beskrivningsdel

Översiktliga data

Administrativa data	
Namn	Smällbergets naturreservat
Kommun	Borlänge kommun
NVR id	2200081
Natura 2000-beteckning	Ingår ej i nätverket
Rättigheter	Jakträtt tillhör markägaren
Bebyggelser och anläggningar	Saknas
Förvaltare	Länsstyrelsen i Dalarnas län

Markslag	Areal (ha)
Tallskog	9,2
Granskog	20,7
Barrblandskog	12,3
Lövblandad barrskog	1,2
Triviallövskog	0,1
Ungskog och hyggen	0,6
Övrig öppen mark med vegetation	0,2
Våtmark	0,1
Totalt	44,4

Uppdelning enl. Nationella marktäckedata, Naturvårdsverket.

Geovetenskap

Områdets topografi kan sammanfattas som starkt kuperad med en lutning som faller åt öster. Reservatets västra, och högsta, delar ligger 425 möh och de lägsta i öster på 290 möh. Tvärs igenom reservatet löper två korsande förkastningssprickor vilka utgör de linjer som områdets branter följer.

Berggrunden utgörs i huvudsak av metamafit, en omvandlad basisk bergart men längst i söder och öster även av förgnejsad granit. Båda bergarterna är ursprungligen bildade under den svekokarelska bergskedjebildningen för 1,9 miljarder år sedan. På ytor i områdets nordligaste och sydligaste delar går berggrunden i dagen som hållar.

Morän utgör den dominerande jordarten i reservatet men för övervägande delen av dess yta är det mycket tunt. Den enda yta med tjockare moräntäcke hittas nedan/öster om branten som sticker ut åt norr.

Biologi

Vegetation och flora

Området präglas av självföryngrade barrskogsbestånd där rena granbestånd dominerar och utgör 60% av arealen, tallbestånd 15% och barrbland 13%. Beståndens medelålder ligger på drygt 110 år. Beståndsåldrar mellan 130-160 förekommer på ¼ av ytan. Lövrika bestånd, vilka primärt förekommer i områdets östligaste och lägsta delar upptar knappt 10% av arealen. Dessa bestånd har en medelålder mellan 120-160 år. Förekomsten av död ved är överlag rik i hela området, med undantag för de högst liggande ytorna längst i väster. På den döda veden finns rikligt med vedlevande svampar så som stjärntagging, kötticka och stor aspticka

Den näringsrika berggrunden, i kombination med topografin, gör att det i, och nedanför branterna växer en välväxt granskog uppblandad med äldre grova aspar och sälgar. På lövträden återfinns lunglav och olika njurlavsarter. I och nedanför branterna utgörs markfloran på många ställen av krävande örter som blåsippa, torta, ormbär och vårärt. Det kan även nämnas att ett par orkidéarter, nattviol och knärot, växer i området varav den förstnämnda är knuten till näringsrikare jordar.

Fauna

Några noteringar om områdets djurliv har inte hittats i artportalen eller andra källor.

Värdefulla arter

Vid inventering och fältbesök i området har 29 naturvårdsintressanta arter noterats vilka presenteras i tabellerna nedan. Av dessa är 17 rödlistade enligt svenska rödlistan från 2020. Ovanligast är orkidén knärot samt svamparna ullticka och grangråticka, alla tillhörande hotkategorin Sårbar (VU).

Teckenförklaring till tabellerna

- Hotkategorier enligt Sveriges rödlista 2020: CR = Akut hotad, EN = Starkt hotad, VU = Sårbar, NT = Nära hotad
- S = signalart enligt Skogsstyrelsen.
- N2000 = Arten omfattas av EU:s art- och habitatdirektiv.
- ÅGP = Arten omfattas av ett åtgärdsprogram för hotade arter.
- § = Arten är fridlyst.

Mossor

Latinskt namn	Namn	Hotkategori	S	N2000	ÅGP	§
Crossocalyx hellerianus	vedtrappmossa	NT				

2026-01-26

13757-2021

Kärlväxter

Latinskt namn	Namn	Hotkategori	S	N2000	ÅGP	§
Goodyera repens	knärot	VU	X			X
Lathyrus vernus	vårärt		X			
Platanthera bifolia	nattviol		X			X

Lavar

Latinskt namn	Namn	Hotkategori	S	N2000	ÅGP	§
Alectoria sarmentosa	garnlav	NT				
Bryoria nadvornikiana	violettgå tagellav	NT				
Hertelidea botryosa	vedskivlav	NT				
Leptogium saturninum	skinnlav		X			
Lobaria pulmonaria	lunglav	NT				
Nephroma bellum	stuplav		X			
Nephroma parile	bårdlav		X			
Nephroma resupinatum	luddlav		X			

Svampar

Latinskt namn	Namn	Hotkategori	S	N2000	ÅGP	§
Amanita friabilis	alflugsvamp	NT				
Asterodon ferruginosus	stjärntagging	NT				
Boletopsis leucomelaena	grangråticka	VU				
Cortinarius aureopulverulentus	puderspindling	NT				
Cortinarius gentianeus	blekspindling		X			
Cystostereum murrayi	doftskinn	NT				
Fuscoporia viticola	vedticka		X			
Hydnellum ferrugineum	dropptaggsvamp		X			
Hygrophorus karstenii	äggvaxskivling	NT				
Leptoporus mollis/erubescens	kötticka	NT				
Lyophyllum semitale	mjölsvärting	NT				
Phellinidium ferrugineofusum	ullticka	NT				
Phellinus populicola	stor aspticka		X			
Phlebia centrifuga	rynkskinn	VU				
Sarcodon imbricatus	fjällig taggsvamp		X			
Sarcodon squamosus	motaggsvamp	NT				
Sarcoscypha austriaca	scharlakansskål		X			

Kulturhistoria

Inga kulturhistoriska lämningar finns registrerade i naturreservatet och lite fakta finns i övrigt att hämta om kulturhistorien i och runt bergstoppen. Namnet Högsveden antyder dock att man bedrivit svedjebruk i området, gissningsvis i syfte att skapa bra bete för boskap. Reservatet är nämligen omgivet av ett flertal idag övergivna fäbodlar. Den närmste är Nya Idkerbergets fäbod som bara ligger 300 m NV därom och Åkre fäbod på motsvarande avstånd i SO. Båda utgör idag fornlämningar. Utöver bete så har området med all säkerhet även nyttjats för timmer och vedtäkt av fäbodbrukarna. Under de år som fäbodarna var i aktivt bruk präglade verksamheten säkert naturen i reservatet men idag finns inga kända spår av detta.

Jakt, fiske och övrigt friluftsliv

Jakt bedrivs i området av Idkerbergets jaktklubb. De har 4 jaktpass inom reservatsområdet vilka visas på kartan i bilaga 1. Fiske bedrivs inte i området då det saknar vatten. I vilken mån friluftsliv i övrigt bedrivs i området är okänt.

Infrastruktur

Inga vägar eller andra anläggningar finns inom reservatet men det är omgivet av vägar/skogsbilvägar på några hundra meters avstånd. Störst av dessa är Spånsanvägen (Idkerberget GA:1) som utgår från väg 646 vid Idkerbergets samhälle och löper nordost om området.

Källförteckning

Hillerström G. (2014) Fäbodlar och bodevallar i Tuna socken 1386-1968 D. 1 Ovanbrodelen. (Forskaruppl.) Borlänge: Släkt och Bygd i Borlänge.

Nilzon B, Janols A, Nilsson L-E, Svenson S-Å (2019) Gyllbergens skogsrike – Inventering av kontinuitetsskogar och förslag till Grön infrastruktur. Opublicerad rapport efter LONA-projekt sammanställd i samverkan mellan Borlänge kommun, Svenska naturskyddsföreningen, Dalarnas ornitologiska förening med flera.

Skogsstyrelsen (2023) Komplette förteckning över Skogsstyrelsens signalarter, version 2023-1. Skogsstyrelsen, Jönköping.

SLU Artdatabanken (2020) Rödlistade arter i Sverige 2020. SLU, Uppsala

Plandel

Syfte med naturreservatet

Syftet med naturreservatet är att bevara områdets värdefulla naturmiljöer och den biologiska mångfald som finns knuten till dessa. Med naturmiljöer avses främst näringsrik granskog men även näringsfattig höjdlägesbarrskog. Syftet med naturreservatet är också att erbjuda det rörliga friluftslivet ett naturskogsområde i nära anslutning till samhället Idkerberget. Detta syfte är dock underordnat bevarandet av biologisk mångfald och värdefulla naturmiljöer.

Syftet ska tillgodoses genom att

- föreskrifter inrättas som motverkar exploatering av området,
- skogsmark, myr och övriga naturmiljöer med dess flora och fauna i huvudsak får utvecklas fritt,
- åtgärder utförs i syfte att gynna områdets naturtyper samt rödlistade eller i övrigt naturvårdsintressanta arter,
- åtgärder utförs i syfte att förhindra etablering av invasiva eller för området främmande arter,
- åtgärder vidtas för att underlätta allmänhetens friluftsliv.

Prioritering mellan bevarandevärden

Naturreservatet är främst avsatt för att säkerställa och utveckla de biologiska värdena, varför nya stigar och andra anordningar för friluftslivet endast får lokaliseras på ett sätt så att biologiska värden ej äventyras.

Skötselområden med bevarandemål och åtgärder

Reservatet är indelat i 4 skötselområden varav 3 med geografisk utbredning (se bilaga 1):

1. Talldominerad skog
2. Grandominerad skog
3. Barrskog med lövvärden
4. Friluftsliv och anläggningar

Bevarandemålen har utformats i enlighet med de nationella riktlinjer som gäller för formulering av bevarandemål för skyddad natur.

Koordinater i texten nedan är angivna i SWEREF99.

Skötselområde 1: Talldominerad skog

Beskrivning

Skötselområdet omfattar bestånd där tall dominerar, ibland dock med betydande inslag av gran. Förekomsten av löv är liten. Beståndens ålder varierar stort inom spannet 40-160 år men är i medeltal 110 år gamla. Ett flertal av bestånden ligger på kanten till de branter som genomkorsar området kan klassificeras som hållmarkstallskogar på grund av ett tunt jordtäckte och ofta blottat berggrund. Förekomsten av död ved är måttlig.

Skötselområdet upptar 11,3 ha fördelat på 8 delområden vilka beskrivs nedan.

1a: Ett 0,5 ha stort bestånd i 40-års åldern. Tall utgör 90% av trädslagsblandningen och gran 10%.

1b: Ett 1,7 ha stort bestånd i 120-års åldern. Fördelningen mellan tall och tran är överlag 50/50 men längst gränsen i öster mot området 2b dominerar tall fullständigt. Den sistnämnda ytan ingår i SKS nyckelbiotop N8907-1884.

1c: Ett 3,2 ha stort bestånd i 150 års-åldern vilket tillhör gör det till ett av de äldsta i reservatet. Tall utgör 95% av trädslagsblandningen och gran bara 5%. Hållmarkstallskog.

1d: Ett 0,9 ha stort bestånd i 70 års-åldern på flack yta väster om den brant som skär genom reservatet i nord-sydlig riktning. Beståndsåldern närmast reservatsgränsen dock något yngre. Tall utgör 80% av trädslagsblandningen och gran 20%. Hållmarkstallskog.

1e: Ett 0,5 ha stort bestånd i 130 års-åldern på flack höjd i reservatets södra del. Tall utgör 90% av trädslagsblandningen och gran 10%.

1f: Ett 1,7 ha stort bestånd i 100 års-åldern på flack höjd i reservatets södra del. Tall utgör 67% av trädslags-blandningen, gran 10% och björk 3%.

1g: Ett 0,6 ha stort bestånd i 100 års-åldern på flack höjd i reservatets södra del. Tall utgör 70% av trädslagsblandningen och gran 30%. Fynd av motaggsvamp (NT).

1h: Ett 2,2 ha stort bestånd i 160 års-åldern och är därmed ett av de äldsta bestånden i reservatet. Tall utgör knappt 60% av trädslagsblandningen, gran 40% och björk till ett par procent. Delområdet utgör den högst liggande delen av reservatets östligaste branta sluttning. Ett flertal naturvårdsarter har rapporterats från delområdet varv knärot och rynkskinn (VU) är mest exklusiva. Delområdet utgör den västligaste delen av SKS naturvärdesområde N1461-2014.

Bevarandemål

Området präglas av äldre skog, dominerad av gammal tall. Delar av områdets bestånd är präglade av brand eller brandefterliknande åtgärder. I perioder efter sådana händelser är området öppet och med betydande mängder död ved och typiska arter som etablerar sig efter branden. I senare stadier är området mer slutet.

Skötselåtgärder

En handfull av skötselområdets bestånd hyser redan idag höga naturvärden men ett flertal är relativt triviala. För att skynda på utvecklingen av naturskogskaraktärer vore det välkommet om dessa brändes av, bl.a. för att mängden död ved skulle öka i bestånd med ett större graninslag. Det är dock troligen tekniskt svårt att utföra naturvårdsbränning i området, då det ligger isolerat från omgivande vägnät och högt upp i terrängen. Till detta kommer att det finns få vatten i närheten som kan nyttjas för släckning. Förvaltaren får därför avgöra om bränning är möjlig att genomföra alls. Om bränning inte är genomförbar, så är det önskvärt att bränningsefterliknande åtgärder utförs i delar av området, exempelvis katning och randbarkning av yngre tall samt utglesning av gran genom ringbarkning. Oavsett metod så bör delområdet 1a och 1d prioriteras för åtgärder på grund av beståndens låga ålder. De också relativt lättillgängliga jämfört med andra delområden.

Skötselområde 2: Grandominerad skog***Beskrivning***

Skötselområdet omfattar bestånd där gran dominerar, ibland dock med betydande inslag av tall. Förekomsten av löv är större än i de talldominerade bestånden men når inte över 10%. Beståndens ålder spänner över 10-130 år med en medelålder på 85 år. Boniteten i skötselområdets bestånd är högre än i de omgivande där tall dominerar och de hyser också mer död ved.

Skötselområdet upptar 13,1 ha fördelat på 7 delområden vilka beskrivs nedan.

2a: Ett 2,3 ha stort bestånd med skog i 120-års åldern på flack nordvänd sluttning. Trädslagsblandningen utgörs av gran till 85% och tall till 15%. Visst inslag av äldre gran och tall. Måttlig förekomst av död ved i form av klenare torrträd och lågor.

2b: Ett 2,2 ha stort bestånd med skog i 130-års åldern. Delområdet domineras helt av gran, tall och löv utgör bara några procent var. Det avgränsas i väst av en klippbrant och sluttar ner mot en myr. Höga naturvärden i form av stora mängder död ved, rödlistade vedsvampar, enstaka äldre lövträd samt lodytorna på branten i väst. SKS nyckelbiotoper N 8907-1994 och N31-2014 ligger inom, och definierar gräns för delområdet.

2c: Ett 4,7 ha stort bestånd i 110-års åldern men med inslag av äldre träd på nordvärd sluttning. Gran utgör 80% av trädslagsblandningen och tall 20%. Beståndet är ogallrat och har inslag av senvuxna träd men få naturvärden i övrigt. Mängden död ved är liten och förekommer som enstaka klenare torrträd och lågor.

2d: Ett 1,2 ha stort bestånd med träd i 100-års åldern på östvärd sluttning. Gran utgör 70% av trädslagsblandningen och tall 30%.

2e: Ett 1,6 ha stort bestånd i 40-års åldern på östvärd sluttning. Gran utgör 70% av trädslagsblandningen och tall 30%.

2f: Två ytor på totalt 0,5 ha med ungskog i 15 års åldern. Är bevuxna med gran till 85%, björk till 10% och tall till 5%.

2g: Ett 0,6 ha stort bestånd på nordöstlig sluttning med skog i 130-års åldern, så när som på en mindre avverkad yta längst i öst. Är bevuxna med gran till 80% samt tall och löv till vardera 10%.

Bevarandemål

Området präglas av olikåldrig barrskog vilken över lag domineras av gammal gran. Naturliga processer som åldrande och avdöende leder till att död ved finns i olika grovlekar och nedbrytningsgrader. Omvälvande störningar i form av exempelvis stormfällning och/eller insektsangrepp kan leda till att hela eller delar av skogen under perioder har en annan karaktär, men detta är en del av skogens utveckling.

Skötselåtgärder

Inga skötselåtgärder planeras, området lämnas till fri utveckling, även de delområden som hyser yngre bestånd.

Skötselområde 3: Barrskog med lövvärden

Beskrivning

Skötselområdet omfattar bestånd där vanligen gran dominerar men med ett inslag av lövträd som kräver skötsel. Bestånden är i medeltal 120 år med något undantag. Boniteten i skötselområdets bestånd är ofta mycket hög. Skötselområdet upptar 19 ha fördelat på 4 delområden vilka beskrivs nedan.

3a: Ett 8,6 ha stort bestånd med skog i 120-års åldern på östvärd brant sluttning. Är bevuxet med gran till 90%, björk till 5% och övrigt löv till 5%. Höga naturvärden i form gamla aspar och sälgar samt gott om död ved. Örtrik markflora med bl a vårärt och tolta bidrar till värdet. En stor mängd rödlistade arter, knutna till den döda veden, lövträden och markförhållandena, är rapporterade från delområdet. SKS nyckelbiotop

N8948-1994 ligger inom, och definierar i stort sett gräns för delområdet. De nordligaste 4 ha utgörs av SKS biotopskyddsområde SK 602-2008.

3b: Ett 6,3 ha stort bestånd med skog i 120-års åldern på nordvänd sluttning. Är bevuxet med gran till 85%, tall till 10% och löv till 5%. Höga naturvärden i form av stora mängder död ved och rödlistade vedsvampar. Äldre lövträd finns även men inte i samma mängd som i det direkt angränsade området 3a. SKS nyckelbiotop N34-2014 ligger inom, och definierar i stort sett gräns för delområdet.

3c: Ett 1 ha stort bestånd med skog i 160-års åldern på östvänd brant sluttning. Är bevuxet med gran till 60%, tall till 20%, björk till 15% och övrigt löv till 5%. Är därmed ett av de äldsta och lövrikaste bestånden i reservatet. Delområdet utgör del av SKS naturvärdesområde N1461-2014.

3d: Ett 3,1 ha stort bestånd med skog i 120-års åldern på östvänd sluttning. Är bevuxet med gran till 70%, tall till 10%, björk till 15% och övrigt löv till 5%. Därmed ett av lövrikaste bestånden i reservatet. Delområdet utgör den östligaste delen av SKS naturvärdesområde N1461-2014.

Bevarandemål

Området präglas av äldre barrskog men med ett tydligt till stort inslag av löv. Naturliga processer som åldrande och avdöende leder till att död ved finns i olika grovlekar och nedbrytningsgrader. Omvälvande störningar i form av exempelvis stormfällning och/eller insektsangrepp kan leda till att hela eller delar av skogen under perioder har en annan karaktär, men detta är en del av skogens utveckling.

Skötselåtgärder

Även i detta område ska i huvudsak fri utveckling råda men i syfte att bibehålla/ överhålla lövrikedomen bör förvaltaren gå över området och frihugga äldre lövträd som eventuellt håller på att kvävas av omkringväxande gran. Förvaltaren kan även överväga om det finns behov av luckhuggning. Förvaltaren bör dock ha i åtanke att lövträd i branter inte beskuggas i samma utsträckning som träd på plan mark vilket minskar behovet av frihuggning. Troligen är därför behovet av frihuggning större i delområde 3c och 3d än i övriga. Ytterligare ett skäl till detta är att dessa bestånd är äldre.

Skötselområde 4: Friluftsliv och anläggningar

Beskrivning

Trots närheten till Idkerbergets samhälle är reservatet relativt otillgängligt för besökare på grund av den branta topografin. Det är dock relativt lätt att nå reservatets gränser då vägar, av olika standard, omger det på relativt kort

avstånd. På grund av topografin så bedöms dock området inte nyttjas speciellt mycket för friluftsliv, utöver den jakt som bedrivs där.

Bevarandemål

På grund av områdets svårtillgänglighet så formuleras modesta mål för att tillgängliggöra det för allmänheten. De inskränker sig till att områdets gränser ska markeras ut i fält och att information om reservatet, och vilka föreskrifter som gäller där, ska finnas på Länsstyrelsens hemsida och helst även på informationstavlor i anslutning till området.

Skötselåtgärder

Områdets gränser ska märkas ut i fält.

Någon självklar plats för var informationsskyltar bör placeras finns inte. Det som följer här är några förslag på platser. Detta förutsätter förstås acceptans från, och nyttjanderättsavtal med, berörda markägare.

1. Vid den skogsbilväg strax öster om reservatets östligaste del där avståndet är som kortast för att nå det (Koordinat: 6692630-512070).

2. Vid avfarten till Spånsanvägen i Idkerbergets samhälle (Koordinat: 6693800- 512550).

3. På en plats vid Spånsanvägen direkt norr om reservatets nordligaste spets (Koordinat: 6693420-511370). Från denna plats är det fågelvägen kortast (175 m) för att nå de delar av reservatet som ligger ovanför/väster om branterna. Dock måste man passera över en bäck. Blir denna plats aktuell bör en parkeringsficka anläggas invid vägen så parkerade bildar inte orsakar problem för övrig trafik.

Dokumentation och uppföljning

Förvaltaren ansvarar för att väl dokumentera alla åtgärder som syftar till att förvalta naturvärdena i området, de som utförs för att markera ut det i terrängen samt tillgängliggöra det för besökare.

Uppföljning av de bevarandemål som angetts i skötselplan bör göras som underlag för utvärdering av om syftet med reservatet uppnås. Uppföljning genomförs av Länsstyrelsen och bör ge vägledning om huruvida ytterligare bevarandeåtgärder krävs för att upprätthålla gynnsamt bevarandetillstånd. Länsstyrelsen ansvarar även för att alla genomförda restaureringsåtgärder och övriga skötselåtgärder följs upp.

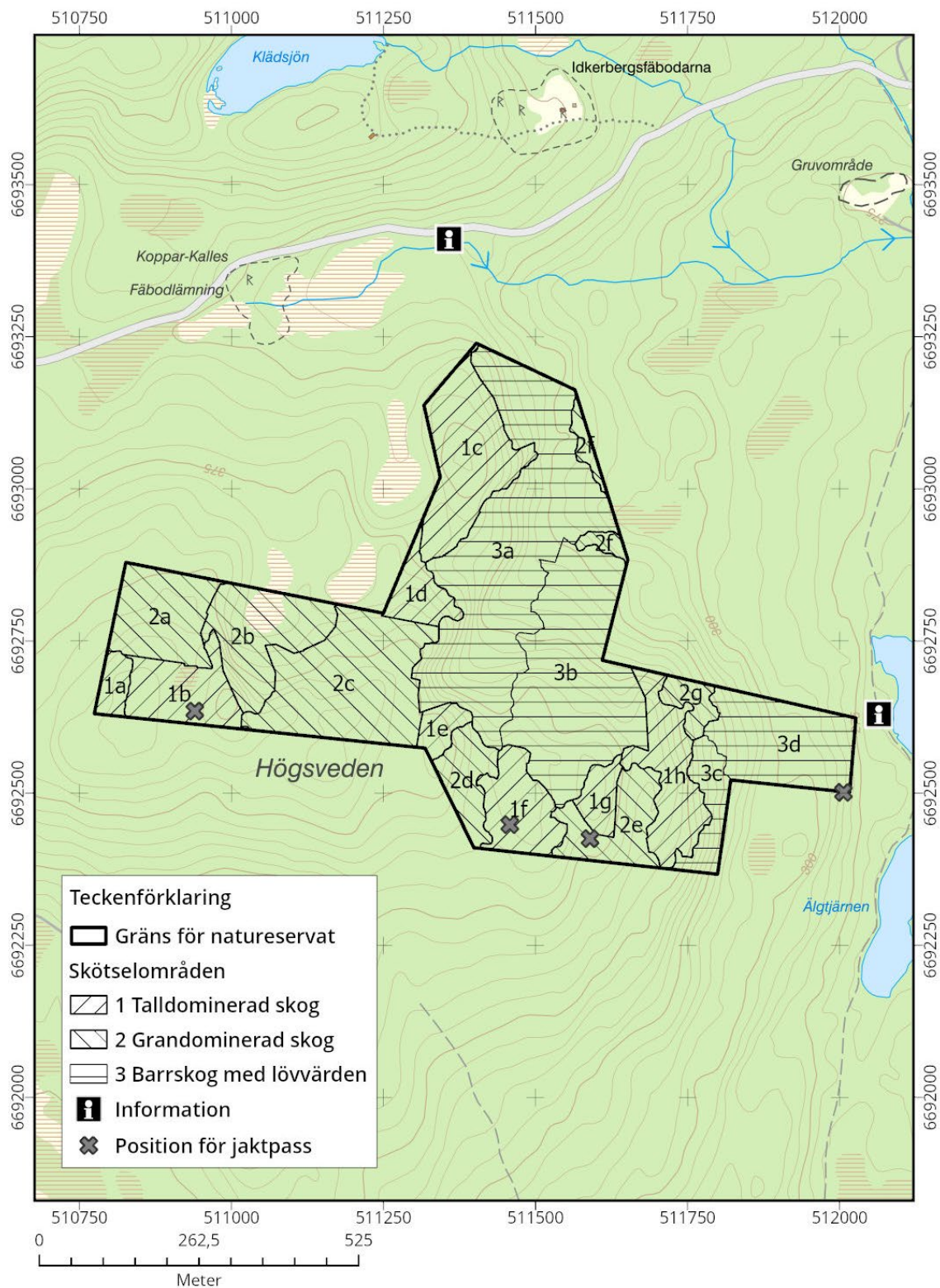
Skötselplanen gäller tills vidare och revideras då uppföljningen eller andra fältundersökningar indikerar att behov finns, eller om skötselplanen i övrigt är inaktuell.

Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder

Prio	Åtgärd	Var	Frekvens
1	Uppmärkning av reservatsgräns	Se karta	Engångsåtgärd, underhåll vid behov
1	Uppsättning och underhåll av informationsskyltar	Skötselområde 4, se ovan och karta	Engångsåtgärd, underhåll vid behov
2	Frihugg lövträd i äldre bestånd i reservatets östligaste del	Skötselområde 3, se ovan	Engångsåtgärd, underhåll vid behov

Bilagor

Bilaga 1 Skötselkarta

BILAGA 1 Skötselkarta

Du kan överklaga beslutet hos regeringen

Om du inte är nöjd med Länsstyrelsens beslut, kan du skriftligen överklaga beslutet hos regeringen.

Så här överklagar du beslutet

Länsstyrelsen måste pröva att överklagandet har kommit in i rätt tid, innan det skickas vidare tillsammans med handlingarna i ärendet. Därför ska du lämna eller skicka din skriftliga överklagan till Länsstyrelsen Dalarnas län antingen via e-post; dalarna@lansstyrelsen.se, eller med post; Länsstyrelsen Dalarnas län, 791 84 Falun.

Tiden för överklagande

Ditt överklagande måste ha kommit in till Länsstyrelsen **inom tre veckor** från den dag du fick del av beslutet. Om det kommer in senare kan överklagandet inte prövas. I ditt överklagande kan du be att få ytterligare tid till att utveckla dina synpunkter och skälen till att du överklagar. Sedan är det regeringen som beslutar om tiden kan förlängas.

Parter som företräder det allmänna ska ha kommit in med sitt överklagande **inom tre veckor** från den dag då beslutet meddelades.

Ditt överklagande ska innehålla

- Vilket beslut som du överklagar, beslutets datum och diarienummer.
- Hur du vill att beslutet ska ändras
- Varför du anser att Länsstyrelsens beslut är felaktigt
- Klagande ska ange namn, adress och telefonnummer.

Om du har handlingar som du anser stödjer din överklagan så bör du bifoga kopior på dessa. Kontakta Länsstyrelsen i förväg om du behöver bifoga filer som är större än 15 MB via e-post.

Ombud

Om du anlitar ett ombud som sköter överklagandet åt dig ska ombudet underteckna skrivelsen samt uppge sitt eget namn, adress och telefonnummer. Ombudet bör också bifoga en fullmakt.

Behöver du veta mer?

Har du ytterligare frågor kan du kontakta Länsstyrelsen via e-post dalarna@lansstyrelsen.se, eller via växeltelefonnummer 010-225 00 00. Ange ärendets diarienummer 13757-2021.